

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN TRỌNG TUÂN

VAI TRÒ CỦA NHÀ TRƯỞNG QUÂN ĐỘI
TRONG QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH PHẨM CHẤT CHÍNH TRỊ
CỦA HỌC VIÊN ĐÀO TẠO SĨ QUAN QUÂN ĐỘI HIỆN NAY

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NGÀNH: XÃ HỘI HỌC

Mã số: 9310301

HÀ NỘI - 2026

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học: 1. TS. Đỗ Văn Quân

2. PGS,TS. Nguyễn Đức Chiện

Phản biện 1: PGS,TS. Hoàng Thị Nga

Trường Đại học Công đoàn

Phản biện 2: PGS,TS. Phạm Hương Trà

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Phản biện 3: PGS,TS. Đặng Thị Ánh Tuyết

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

**Luận án được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án
cấp Học viện họp tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Vào hồi 14 giờ 00 ngày 28 tháng 01 năm 2026

**Có thể tìm hiểu luận án tại Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Phẩm chất chính trị (là nền tảng cốt lõi trong nhân cách người sĩ quan quân đội, quyết định bản lĩnh chính trị, niềm tin, lý tưởng, ý chí chiến đấu và sự trung thành tuyệt đối với Đảng, Tổ quốc và Nhân dân. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế và sự phát triển mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, cùng với tác động đa chiều của mặt trái kinh tế thị trường, mạng xã hội và các hoạt động “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch, quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan trong nhà trường quân đội đang đứng trước nhiều thời cơ và thách thức mới.

Nhà trường quân đội là trung tâm đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ, sĩ quan cho Quân đội nhân dân Việt Nam, giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong việc giáo dục, bồi dưỡng, rèn luyện và hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Đây không chỉ là nhiệm vụ trung tâm mà còn là trách nhiệm chiến lược, góp phần trực tiếp vào xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam vững mạnh về chính trị, tư tưởng và tổ chức, đáp ứng yêu cầu bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy, vẫn còn những hạn chế trong việc tổ chức giáo dục, bồi dưỡng và rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên; nội dung, phương pháp giáo dục còn thiếu tính cập nhật; sự phối hợp giữa các lực lượng sư phạm chưa thật đồng bộ; môi trường văn hóa chính trị trong nhà trường quân đội có nơi còn hình thức. Những hạn chế đó ảnh hưởng đến sự phát triển toàn diện về phẩm chất và năng lực của học viên đào tạo sĩ quan quân đội, nhất là trong điều kiện hiện nay khi thông tin đa chiều và tác động xã hội ngày càng mạnh mẽ.

Từ yêu cầu thực tiễn và đòi hỏi lý luận đó, việc nghiên cứu ***“Vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội hiện nay”*** là cần thiết và có ý nghĩa lý luận, thực tiễn sâu sắc.

2. Câu hỏi nghiên cứu, giả thuyết nghiên cứu

2.1. Câu hỏi nghiên cứu

Câu hỏi 1: Nhà trường quân đội thực hiện những vai trò gì trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội? Vai trò nào đóng góp nhiều nhất tới quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên?

Câu hỏi 2: Quá trình thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội chịu ảnh hưởng của những yếu tố xã hội nào? Mức độ ảnh hưởng ra sao?

Câu hỏi 3: Làm thế nào để phát huy hiệu quả vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên, đáp ứng yêu cầu xây dựng đội ngũ sĩ quan quân đội trong tình hình mới?

2.2. Giả thuyết nghiên cứu

Giả thuyết 1: Trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội, nhà trường quân đội thực hiện vai trò giáo dục lý luận chính trị, tổ chức các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện, xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự. Trong đó vai trò giáo dục lý luận chính trị đóng góp nhiều nhất tới quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên.

Giả thuyết 2: Đường lối, chính sách quốc phòng, an ninh; chất lượng đội ngũ giảng viên; mục tiêu, chương trình, phương pháp giảng dạy; môi trường giáo dục; tác động mạng xã hội và mặt trái kinh tế thị trường; nhận thức, động cơ, ý chí học viên là những yếu tố ảnh hưởng tới việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội. Mức độ ảnh hưởng của các yếu tố không ngang bằng nhau.

Giả thuyết 3: Để phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội đòi hỏi phải kết hợp giữa nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên với đổi mới nội dung, phương pháp giáo dục đào tạo và xây dựng môi trường văn hóa chính phẩm chất chính trị quân sự lành mạnh.

3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu

Luận án làm rõ và phân tích một cách có hệ thống vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội, từ đó xác định các yếu tố xã hội ảnh hưởng đến việc thực hiện các vai trò đó; đồng thời đề xuất các giải pháp khoa học và khả thi nhằm phát huy hiệu quả vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội thời gian tới.

4. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Hệ thống hóa cơ sở lý luận về phẩm chất chính trị của sĩ quan quân đội và vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội.

- Phân tích thực trạng thực hiện ba vai trò cơ bản của nhà trường quân đội: 1) giáo dục lý luận chính trị; 2) bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị;

3) xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự) trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên, từ đó xác định mức độ đóng góp và sự khác biệt giữa các nhóm đối tượng, nhà trường.

- Phân tích các yếu tố xã hội (các biến số can thiệp) ảnh hưởng đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội.

- Đề xuất hệ thống giải pháp khoa học có tính khả thi nhằm phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội trong thời gian tới.

5. Đối tượng, khách thể và phạm vi nghiên cứu

5.1. Đối tượng nghiên cứu

Vai trò nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

5.2. Khách thể nghiên cứu

Cán bộ, giảng viên và học viên tại các nhà trường quân đội đào tạo sĩ quan quân đội. Cụ thể gồm: cán bộ, giảng viên tham gia giảng dạy, quản lý và học viên đào tạo sĩ quan đang học tập và rèn luyện tại Học viện Hậu Cần, Trường Sĩ quan Lục quân 1, Trường Sĩ quan Chính trị.

5.3. Phạm vi nghiên cứu

- *Phạm vi về nội dung*: Nghiên cứu tập trung nghiên cứu các vai trò của nhà trường quân đội (với tư cách là các biến số độc lập) gồm: vai trò giáo dục lý luận chính trị; vai trò tổ chức các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên; vai trò xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự đến quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội và xem xét các yếu tố xã hội (biến số can thiệp) ảnh hưởng đến việc thực hiện các vai trò đó.

- *Phạm vi về không gian*: Luận án tập trung khảo sát tại một số nhà trường quân đội điển hình, có chức năng đào tạo sĩ quan chính quy bao gồm: Học viện Hậu cần, Trường Sĩ quan Chính trị, Trường sĩ quan Lục quân 1.

- *Phạm vi về thời gian*: nghiên cứu được tiến hành từ năm 2020 đến năm 2025, với học viên các khóa từ năm thứ nhất đến năm thứ tư. Thời gian khảo sát: tháng 7 - 8/2024.

6. Đóng góp mới của đề tài

Luận án góp phần bổ sung và hoàn thiện cơ sở lý luận xã hội học về vai trò của nhà trường quân đội như một thiết chế xã hội hóa chính trị đặc thù, xác

lập mô hình ba vai trò cơ bản của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên sĩ quan và khái quát hóa nội hàm, cấu trúc phẩm chất chính trị trong bối cảnh hiện nay.

Trên phương diện thực tiễn, luận án đánh giá toàn diện, khách quan thực trạng thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong giáo dục phẩm chất chính trị từ hai góc nhìn của cán bộ, giảng viên và học viên, xác định các yếu tố xã hội ảnh hưởng và đề xuất hệ thống giải pháp khả thi nhằm phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong xây dựng đội ngũ sĩ quan có bản lĩnh chính trị vững vàng.

Về phương pháp, luận án kết hợp linh hoạt giữa nghiên cứu định tính và định lượng, sử dụng bảng hỏi, phỏng vấn sâu và các kỹ thuật thống kê hiện đại (kiểm định, hồi quy tuyến tính...), bảo đảm độ tin cậy, giá trị kiểm chứng và đóng góp phương pháp luận cho nghiên cứu xã hội học quân sự và giáo dục chính trị trong quân đội.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, kiến nghị, danh mục công trình khoa học đã công bố của tác giả liên quan đến luận án, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, nội dung luận án bao gồm 4 chương. Cụ thể:

Chương 1: Tổng quan tình hình nghiên cứu

Chương 2: Cơ sở lý luận nghiên cứu, địa bàn và phương pháp nghiên cứu

Chương 3: Thực trạng vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Chương 4: Các yếu tố ảnh hưởng và giải pháp phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Chương 1

TỔNG QUAN CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU

1.1. Các nghiên cứu liên quan tới vai trò và vai trò của nhà trường quân đội

Các nghiên cứu trong và ngoài nước đều khẳng định nhà trường, với tư cách là một thiết chế xã hội đặc thù, giữ vai trò trung tâm trong quá trình truyền thụ tri thức, hình thành phẩm chất, bồi dưỡng đạo đức và phát triển toàn diện con người. Trong đó, nhà trường quân đội được xem là môi trường giáo dục đặc biệt, nơi thực hiện đồng thời nhiệm vụ đào tạo tri thức, rèn luyện kỹ năng quân sự và hình thành phẩm chất chính trị cho học viên. Các công trình nghiên cứu của Hargreaves, Verhoeven, Venelin Terziev, cùng nhiều tác giả trong nước như Bùi Văn Mạnh, Nguyễn Văn Oanh, Trần Thị Minh Thu... đều thống nhất rằng nhà trường quân đội có vai trò then chốt trong giáo dục chính trị, tư tưởng, rèn luyện bản lĩnh và bồi dưỡng lý tưởng cách mạng cho học viên. Tuy nhiên, nhiều nghiên cứu cũng chỉ ra những hạn chế trong việc phát huy vai trò này do chương trình đào tạo còn nặng lý thuyết, phương pháp giảng dạy chậm đổi mới và chưa gắn kết chặt chẽ giữa lý luận với thực tiễn. Bên cạnh đó, các yếu tố như môi trường văn hóa - xã hội, toàn cầu hóa, sự phát triển công nghệ, chính sách quốc phòng - an ninh, chất lượng đội ngũ giảng viên và đặc điểm tâm lý học viên đều có ảnh hưởng sâu sắc tới việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội. Trên cơ sở kế thừa các công trình trước, luận án xác định rõ hệ thống yếu tố ảnh hưởng và đề xuất giải pháp nhằm phát huy hiệu quả vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan hiện nay.

1.2. Các công trình nghiên cứu liên quan đến phẩm chất chính trị và quá trình hình thành phẩm chất chính trị

Các công trình nghiên cứu liên quan đến phẩm chất chính trị của quân nhân trong Quân đội nhân dân Việt Nam đã tiếp cận vấn đề từ nhiều góc độ lý luận và thực tiễn, qua đó góp phần làm sáng tỏ khái niệm, cấu trúc, biểu hiện cũng như các yếu tố ảnh hưởng và biện pháp xây dựng, phát huy phẩm chất chính trị. Nhiều tác giả như Hoàng Phúc Lâm, Ngô Thị Vân, Trần Việt Quang, Phạm Văn Thuận... cho rằng phẩm chất chính trị là nền tảng cốt lõi hình thành bản lĩnh chính trị, thể hiện ở lòng trung thành tuyệt đối với Đảng, Tổ quốc, nhân dân; ý chí chiến đấu kiên cường; tinh thần trách nhiệm và hành vi chính trị gương mẫu. Các nghiên cứu đã xác định nhiều yếu tố tác động đến quá trình hình thành phẩm chất chính trị, bao gồm môi trường văn hóa - quân sự, đội ngũ giảng viên, chương trình đào tạo, hoạt động thực tiễn, cùng các yếu tố cá nhân như nhận thức, động cơ, ý chí rèn luyện. Về giải pháp, các công trình tập trung

vào đổi mới nội dung, phương pháp giáo dục chính trị, phát huy vai trò nêu gương của cán bộ, xây dựng môi trường văn hóa chính trị lành mạnh. Tuy nhiên, phần lớn các nghiên cứu mới dừng lại ở mô tả định tính, thiếu công cụ đo lường định lượng và chưa có công trình nào đánh giá một cách hệ thống, toàn diện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan hiện nay.

1.3. Các hướng nghiên cứu lý thuyết và phương pháp về vai trò của nhà trường và nhà trường quân đội

Các hướng nghiên cứu lý thuyết và phương pháp về vai trò của nhà trường và nhà trường quân đội thể hiện cách tiếp cận có hệ thống, vừa lý luận vừa phương pháp luận, nhằm định vị rõ nền tảng khoa học cho đề tài.

Về lý thuyết, các công trình được tổng quan đã chỉ ra hai hướng tiếp cận chính: lý thuyết vai trò và lý thuyết xã hội hóa. Lý thuyết vai trò giúp lý giải hành vi và chức năng của các chủ thể trong môi trường xã hội, trong đó nhà trường, đặc biệt là nhà trường quân đội được xem như thiết chế trung gian đảm nhiệm chức năng xã hội hóa, chuẩn hóa hành vi, giáo dục giá trị và duy trì trật tự xã hội. Lý thuyết xã hội hóa lại nhấn mạnh đến quá trình cá nhân nội tâm hóa các giá trị, chuẩn mực xã hội thông qua tương tác trong các thiết chế như gia đình, nhà trường và quân đội. Hai lý thuyết này bổ sung cho nhau trong việc lý giải vai trò của nhà trường quân đội trong hình thành phẩm chất chính trị của học viên.

Về phương pháp, các nghiên cứu liên quan đã sử dụng kết hợp giữa phân tích định tính, định lượng và phân tích tổng hợp. Các phương pháp định tính tập trung vào khái quát hóa lý luận và giải thích hiện tượng xã hội; trong khi phương pháp định lượng giúp lượng hóa mức độ tác động, làm tăng tính khách quan và khả năng kiểm chứng. Sự kết hợp này tạo nền tảng phương pháp luận vững chắc cho việc nghiên cứu vai trò của nhà trường quân đội trong bối cảnh hiện nay.

1.4. Khoảng trống và những vấn đề luận án tập trung nghiên cứu

Luận án tập trung xác định rõ khoảng trống nghiên cứu và những vấn đề trọng tâm cần giải quyết nhằm đảm bảo tính mới và giá trị khoa học. Hiện nay, các công trình nghiên cứu về giáo dục chính trị trong nhà trường quân đội chủ yếu tiếp cận từ góc độ chính trị học hoặc giáo dục học, trong khi cách tiếp cận liên ngành, đặc biệt là xã hội học, còn hạn chế. Nhiều nghiên cứu mới dừng lại ở mô tả, thiếu kiểm định thực nghiệm và chưa phân tích toàn diện tác động của các yếu tố xã hội, chính trị, công nghệ và bối cảnh quốc phòng - an ninh đến quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên. Trên cơ sở đó, luận án hướng tới xây dựng khung lý luận và hệ thống chỉ báo đo lường phẩm chất

chính trị theo hướng liên ngành, kết hợp các phương pháp định tính và định lượng hiện đại. Đồng thời, luận án tập trung đo lường vai trò của nhà trường quân đội qua ba phương diện: giáo dục lý luận chính trị, bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị và xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự; phân tích các yếu tố ảnh hưởng bằng các kỹ thuật thống kê tiên tiến. Cách tiếp cận này giúp luận án lấp đầy khoảng trống lý luận và thực tiễn, góp phần hoàn thiện cơ sở khoa học cho công tác giáo dục chính trị trong quân đội hiện nay.

Chương 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN NGHIÊN CỨU, ĐỊA BÀN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận nghiên cứu vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

2.1.1. Khái niệm công cụ trong nghiên cứu

**** Khái niệm vai trò xã hội***

Vai trò xã hội được hiểu là tổng thể những chuẩn mực hành vi, quyền năng và trách nhiệm/nghĩa vụ gắn liền với một vị thế xã hội nhất định, phản ánh sự kỳ vọng của hệ thống xã hội đối với chủ thể (cá nhân hoặc thiết chế) đảm nhiệm vị thế đó. Việc thực hiện vai trò chính là quá trình thực thi các chức năng nhằm đáp ứng yêu cầu của xã hội, qua đó góp phần duy trì, tái tạo và phát triển các quan hệ xã hội.

**** Khái niệm học viên đào tạo sĩ quan quân đội***

Học viên đào tạo sĩ quan quân đội là những học sinh, thanh niên, quân nhân có đủ điều kiện, tiêu chuẩn theo quy định của Bộ Quốc phòng đã trúng tuyển (hoặc cử tuyển) trong tuyển sinh quân sự hằng năm, đang học tập, rèn luyện tại các nhà trường quân đội để trở thành sĩ quan trong Quân đội nhân dân Việt Nam.

**** Khái niệm phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội***

Phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội là phẩm chất cơ bản, chủ đạo phản ánh sự giác ngộ về mục tiêu, lý tưởng, lập trường chính trị được chuyển hóa thành hành động chính trị của người học viên đào tạo sĩ quan nhằm đáp ứng mục tiêu yêu cầu đào tạo, nhiệm vụ xây dựng Quân đội và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới

**** Khái niệm vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội***

Vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội là toàn bộ các hoạt động giáo

dục đào tạo, bồi dưỡng, rèn luyện, xây dựng môi trường văn hóa quân sự... của các lực lượng trong nhà trường quân đội nhằm hướng tới sự hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội để đáp ứng mục tiêu đào tạo của nhà trường quân đội, yêu cầu nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc

Trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội, nhà trường quân đội có nhiều vai trò, trong đó có các vai trò cơ bản đó là: 1) Vai trò giáo dục lý luận chính trị; 2) Vai trò tổ chức các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên; 3) Vai trò xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự.

2.1.2. Các lý thuyết vận dụng nghiên cứu

- Lý thuyết vai trò - vị thế xã hội (role-status theory)

Mỗi thiết chế xã hội đều có những vị thế - vai trò được xã hội kỳ vọng. Nhà trường quân đội được xem là một thiết chế xã hội có tính tổ chức cao, trong đó các chủ thể (cán bộ, giảng viên, học viên, tổ chức chính trị, chỉ huy) đảm nhận những vai trò xã hội nhất định nhằm thực hiện chức năng giáo dục và hình thành phẩm chất chính trị cho học viên. Việc phân tích theo hướng này cho phép nhận diện mối quan hệ tương tác giữa các chủ thể (giảng viên - học viên - tổ chức) và mức độ thực thi vai trò trong việc bồi dưỡng phẩm chất chính trị.

- Lý thuyết xã hội hóa (Socialization Theory)

Xem nhà trường quân đội là môi trường xã hội hóa thứ cấp đặc biệt, nơi học viên chuyển từ “công dân dân sự” sang “quân nhân - sĩ quan cách mạng”. Quá trình này diễn ra thông qua giáo dục, rèn luyện, kỷ luật, hoạt động tập thể và thực hành chính trị - xã hội, giúp học viên nội tâm hóa các giá trị chính trị - đạo đức của quân đội.. nhà trường quân đội vì thế vừa là chủ thể truyền bá giá trị, vừa là môi trường tái sản xuất văn hóa chính trị quân sự, bảo đảm sự kế tục bản chất cách mạng của Quân đội nhân dân Việt Nam.

2.1.3. Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước về xây dựng quân đội

Chủ nghĩa Mác - Lênin khẳng định vai trò của ý thức chính trị, bản lĩnh giai cấp công nhân và vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản trong xây dựng quân đội kiểu mới. Quân đội là công cụ chính trị của giai cấp công nhân, do Đảng lãnh đạo tuyệt đối, trực tiếp về mọi mặt.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng quân đội “trung với Đảng, hiếu với dân, sẵn sàng chiến đấu hy sinh vì độc lập tự do của Tổ quốc”, coi trọng “vừa hồng, vừa chuyên”, lấy giáo dục chính trị - tư tưởng làm gốc, coi đó là nền tảng hình thành phẩm chất chính trị của quân nhân. Người nhấn mạnh: “Có chính trị vững thì quân đội mới mạnh, mới làm tròn nhiệm vụ cách mạng”.

Đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước và Quân ủy Trung ương về xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam trong thời kỳ mới (theo Nghị quyết Đại

hội XIII, Nghị quyết 847-NQ/QUTW, Nghị quyết 35-NQ/TW...) đều xác định rõ: phải tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, xây dựng đội ngũ sĩ quan có bản lĩnh chính trị vững vàng, tuyệt đối trung thành, có năng lực toàn diện và nhà trường quân đội là trung tâm của quá trình đó.

2.2. Địa bàn nghiên cứu và phương pháp nghiên cứu

2.2.1. Địa bàn nghiên cứu

2.2.1.1. Khái quát địa bàn

Luận án được nghiên cứu, khảo sát tại 03 nhà trường đào tạo sĩ quan cấp phân đội trực thuộc Bộ Quốc phòng thuộc với 03 nhóm cơ bản của các ngành đào tạo sĩ quan trong QĐNDVN gồm: Trường Sĩ quan chính trị (đại diện cho nhóm các nhà trường đào tạo sĩ quan lãnh đạo); Trường Sĩ quan Lục quân 1 (đại diện cho các nhà trường đào tạo sĩ quan chỉ huy tham mưu) và Học viện Hậu cần (đại diện chuyên ngành sĩ quan bảo đảm). Cả ba trường đều là thiết chế đào tạo sĩ quan chính quy có bề dày truyền thống và thực hiện đồng thời chức năng giáo dục, huấn luyện, rèn luyện chính trị, quân sự, thể chất cho học viên.

- Học viện Hậu cần
- Trường Sĩ quan Chính trị
- Trường Sĩ quan Lục quân 1

2.2.1.2. Đặc điểm mẫu khảo sát

Nghiên cứu được tiến hành khảo sát 775 người, gồm 450 học viên đào tạo sĩ quan quân đội và 325 cán bộ, giảng viên tại ba nhà trường: Học viện Hậu cần, Trường Sĩ quan Chính trị và Trường Sĩ quan Lục quân 1. Mẫu được chọn theo phương pháp ngẫu nhiên thuận tiện, đại diện cho các khóa học và đơn vị trong mỗi nhà trường.

Đối với học viên: Tỷ lệ phân bố khá đồng đều giữa các khóa (từ năm thứ nhất đến năm thứ tư, dao động 24,9-27,4%). học viên dân tộc Kinh chiếm 80,4%, còn lại là các dân tộc khác 19,6%. Có 20,9% học viên là đảng viên, 79,1% là đoàn viên. Về kết quả học tập: 9,4% giỏi, 77,3% khá, 13,7% trung bình khá; 98,7% học viên có kết quả rèn luyện tốt. Chuyên ngành đào tạo phân bố tương đối cân bằng: chính trị (33,7%), chỉ huy - tham mưu (33,0%) và hậu cần - kỹ thuật (33,3%). Ngoài ra, 33,7% học viên có người thân là đảng viên và 22,9% có người thân trong lực lượng vũ trang.

Đối với cán bộ, giảng viên: Đội ngũ có trình độ, kinh nghiệm phong phú, được đào tạo cơ bản và rèn luyện trong môi trường quân sự. Cơ cấu quân hàm gồm 8,5% sĩ quan cao cấp, 17,5% trung tá, 23,9% thiếu tá và 49,8% cấp úy. Khoảng 10% giữ chức vụ lãnh đạo, quản lý; hơn 50% có thâm niên công tác trên 15 năm. Về trình độ, 39,4% có bằng thạc sĩ, 4,9% tiến sĩ; 43,1% có trình độ lý luận trung cấp và 7,4% cao cấp.

2.2.2. Phương pháp nghiên cứu

2.2.2.1. Phương pháp luận

Luận án được thực hiện trên nền tảng phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về giáo dục, xây dựng quân đội, phát triển đội ngũ cán bộ trong tình hình mới.

Vận dụng các lý thuyết cơ bản của xã hội học như lý thuyết vai trò - vị thế xã hội và lý thuyết xã hội hoá để phân tích mối quan hệ giữa các cấu trúc tổ chức trong nhà trường quân đội (công tác giảng dạy, quản lý, xây dựng môi trường, các lực lượng sư phạm...) với các chức năng xã hội mà chúng đảm nhiệm trong việc hình thành phẩm chất chính trị cho sĩ quan tương lai.

2.2.2.2. Phương pháp nghiên cứu

*** Phương pháp chung:**

Luận án sử dụng tổng hợp các phương pháp khoa học gồm: phân tích - tổng hợp, thống kê, so sánh, logic và lịch sử.

*** Phương pháp cụ thể:**

- Nghiên cứu định tính:

+ Phân tích tài liệu: Khai thác các công trình, báo cáo về công tác giáo dục - đào tạo, công tác Đảng, công tác chính trị và chất lượng chính trị của học viên tại các nhà trường quân đội (Học viện Hậu cần, Trường Sĩ quan Chính trị, Trường Sĩ quan Lục quân 1) nhằm làm rõ vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội.

+ Phỏng vấn sâu: Thực hiện 30 cuộc phỏng vấn (12 cán bộ, 18 học viên) tại 3 nhà trường nói trên. Việc lựa chọn mẫu bảo đảm tính đại diện, tính đa dạng chuyên ngành đào tạo và tăng độ tin cậy, chiều sâu phân tích thông qua đối chiếu giữa các nhóm chủ thể.

- Nghiên cứu định lượng:

+ Khảo sát bằng bảng hỏi đối với cán bộ, giảng viên và học viên tại các nhà trường quân đội.

Chọn mẫu: Trong tổng số 17 học viện, trường sĩ quan hiện có, nghiên cứu chọn 3 trường đại diện cho 3 nhóm ngành đào tạo chính: Học viện Hậu cần (đại diện nhóm sĩ quan bảo đảm), Trường Sĩ quan Lục quân 1 (đại diện nhóm sĩ quan chỉ huy - tham mưu), Trường Sĩ quan Chính trị (đại diện nhóm sĩ quan chính trị). Số lượng mẫu căn cứ vào số lượng học viên (khoảng 20.000) và cán bộ, giảng viên (2000) trên cơ sở tính toán nghiên cứu lựa chọn 450 học viên và 325 cán bộ giảng viên để khảo sát. Cơ cấu mẫu được chi đều cho các nhà trường và các đối tượng cán bộ, giảng viên, học viên trong các nhà trường.

- Phương pháp xử lý thông tin: Số liệu của cuộc điều tra được phân tích, xử lý bằng chương trình SPSS 26.0 trên máy vi tính và sử dụng các phân tích để kiểm chứng giả thuyết.

Chương 3

THỰC TRẠNG VAI TRÒ CỦA NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI TRONG QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH PHẨM CHẤT CHÍNH TRỊ CỦA HỌC VIÊN ĐÀO TẠO SĨ QUAN QUÂN ĐỘI

3.1. Thực trạng vai trò giáo dục lý luận chính trị với quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Giáo dục lý luận chính trị giữ vai trò nền tảng trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Đây là quá trình trang bị thế giới quan khoa học, phương pháp luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam và các giá trị chính trị, đạo đức của giai cấp công nhân, giúp học viên hình thành niềm tin, lý tưởng và bản lĩnh chính trị vững vàng. Trong chương trình đào tạo, các nội dung giáo dục lý luận chính trị được lồng ghép trong nhiều môn học; thời lượng giảng dạy chiếm tỷ lệ đáng kể: Trường Sĩ quan Chính trị 3.850/5.000 tiết (27 học phần), Trường Sĩ quan Lục quân 1 là 506 tiết (14 học phần) và Học viện Hậu cần 1.100 tiết (14 học phần, 22 tín chỉ). Bên cạnh các hoạt động giáo dục chính khóa, các hoạt động bổ trợ như giáo dục chính trị, thực tập, thực tế, tọa đàm, tham quan, nghiên cứu khoa học cũng được các nhà trường quan tâm thực hiện nghiêm túc và bài bản. Qua khảo sát các hoạt động bổ trợ cũng góp phần quan trọng trong củng cố, trang bị tri thức lý luận chính trị cho học viên; trong đó hoạt động giáo dục chính trị được 89,3% cán bộ, giảng viên và 89,2% học viên nhận định “góp phần rất nhiều” vào hoạt động này.

Các lực lượng trong các nhà trường luôn đề cao trách nhiệm trong quản lý, giảng dạy, rà soát, điều chỉnh, xây dựng nội dung chương trình đào tạo. Nhờ đó mà nội dung, chương trình đào tạo của các nhà trường được thiết kế khoa học, phù hợp với đặc điểm đối tượng và chuyên ngành đào tạo của các nhà trường. Kết quả khảo sát cho thấy trên 90% cán bộ, giảng viên và học viên đánh giá việc bố trí các nội dung giáo dục lý luận chính trị trong chương trình đào tạo là phù hợp hoặc rất phù hợp.

Đội ngũ giảng viên luôn tích cực đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy, nhờ đó chất lượng bài giảng của đội ngũ giảng viên được bảo đảm tốt. Bài giảng của giảng viên luôn bảo đảm tính định hướng chính trị, tính khoa học, tính thực tiễn, tính chiến đấu... Kết quả khảo sát cho thấy hơn 90% số người được khảo sát đánh giá những nội dung này trong bài giảng của giảng viên ở mức độ tốt.

Về phương pháp giảng dạy, đội ngũ giảng viên đã sử dụng đa dạng các phương pháp dạy học tích cực, kết hợp giữa thuyết trình, giảng giải với các phương pháp dạy học hiện đại, phát huy tính tích cực của người học trong quá

trình dạy học, phát huy tốt hiệu quả của các phương tiện dạy học trong quá trình giảng dạy. “Đội ngũ giảng viên sử dụng đa dạng các phương pháp giảng dạy, kết hợp giữa thuyết trình, giảng giải, phân tích, nêu vấn đề, phát vấn qua đó giúp chúng em hiểu và nắm chắc nội dung hơn. Đồng thời chúng em cũng giải pháp được ngay những thắc mắc trong quá trình học tập”. Qua khảo sát có 93,8% số cán bộ, giảng viên và 83,8% học viên đánh giá phương pháp của giảng viên ở mức độ tốt.

Hoạt động giáo dục lý luận chính trị đã góp phần bồi đắp lòng trung thành tuyệt đối với Đảng, Tổ quốc và nhân dân; hun đúc tinh thần sẵn sàng chiến đấu, hy sinh vì độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; rèn luyện ý thức trách nhiệm, sẵn sàng nhận và hoàn thành mọi nhiệm vụ; xây dựng tư cách đạo đức, lối sống giản dị, tình đồng chí - đồng đội và rèn luyện tác phong mẫu mực, tính tổ chức, tính kỷ luật nghiêm minh. Đây là nền tảng quan trọng giúp học viên hình thành và phát triển phẩm chất chính trị của người sĩ quan quân đội.

Tuy nhiên, vẫn còn tồn tại những hạn chế nhất định như: một bộ phận giảng viên chưa gắn lý luận với thực tiễn, phương pháp dạy học còn đơn điệu, ứng dụng công nghệ thông tin chưa sâu, làm giảm tính hấp dẫn của bài giảng. Do đó, cần tiếp tục đổi mới nội dung, phương pháp và hình thức giáo dục lý luận chính trị nhằm nâng cao hiệu quả hình thành phẩm chất chính trị cho học viên trong giai đoạn hiện nay.

3.2. Thực trạng vai trò tổ chức các hoạt động giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị

Các nhà trường quân đội tổ chức đa dạng các hoạt động chính trị - xã hội nhằm bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên ngoài chương trình chính khóa. Các hoạt động như sinh hoạt Đảng, sinh hoạt đơn vị, văn hóa - văn nghệ, thể dục thể thao, dân vận, dã ngoại, đấu tranh bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng... được triển khai thường xuyên, nề nếp, tạo môi trường thực tiễn sinh động giúp học viên rèn luyện bản lĩnh, niềm tin và ý thức chính trị. Kết quả khảo sát cho thấy từ 61,8% đến 83,4% số cán bộ, giảng viên và học viên “hoàn toàn đồng ý”, 17,8%-32,2% “đồng ý”, chỉ 0,2%-1,1% “không đồng ý” về vai trò tích cực của các hoạt động này.

Các nhà trường quân đội đã duy trì chặt chẽ các chế độ trong ngày, trong tuần và thường xuyên tổ chức các phong trào như “Chi đoàn học tập giỏi, kỷ luật nghiêm”, “Tuổi trẻ sáng tạo khoa học”, “Ngôi nhà 100 đồng”, “Lý luận trẻ”, góp phần rèn luyện ý chí, tinh thần đoàn kết và phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”. Hoạt động dân vận, tình nguyện được tổ chức hằng năm với 100% học viên tham gia, trở thành “lớp học chính trị thực tiễn” giúp học viên gắn lý luận với thực tiễn, củng cố niềm tin và tinh thần “vì nhân dân phục vụ”. Kết quả

khảo sát định lượng khẳng định vai trò tổ chức, chỉ đạo của các lực lượng trong nhà trường quân đội được đánh giá tốt từ 96,0% đến 99,5% ở các tiêu chí như lập kế hoạch, lồng ghép nội dung, kiểm tra - đánh giá. Về hiệu quả chung, 68,6% cán bộ, giảng viên đánh giá “rất hiệu quả”, 29,8% “hiệu quả”, chỉ dưới 2% đánh giá “bình thường”. Trong các hoạt động, duy trì chế độ nền nếp, điều lệnh, điều lệ được xem là đóng góp nhiều nhất (79,7% cán bộ, giảng viên, 69,7% học viên đánh giá “rất nhiều”), tiếp đến là sinh hoạt Đảng, tổ chức chỉ huy, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng (trên 60% cán bộ, giảng viên, 50% học viên đánh giá “rất nhiều”).

Tuy nhiên, vẫn còn 2,2%-12,8% ý kiến đánh giá mức “bình thường”, phản ánh việc tổ chức một số hoạt động còn hình thức, thiếu chiều sâu, chưa gắn với đặc điểm học viên. Một số tổ chức Đảng chưa phát huy triệt để vai trò lãnh đạo, sinh hoạt còn nặng báo cáo, thiếu tương tác; công tác kiểm tra, giám sát chưa thường xuyên, một số cán bộ còn biểu hiện khoán trắng, thiếu trách nhiệm. Bên cạnh đó, sự phối hợp giữa các tổ chức trong nhà trường quân đội còn thiếu đồng bộ, nội dung hoạt động chưa thật sự hấp dẫn, dẫn đến hiệu quả giáo dục phẩm chất chính trị chưa bền vững.

3.3. Thực trạng vai trò xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự với quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Môi trường văn hóa chính trị quân sự trong nhà trường quân đội là không gian giáo dục đặc thù, nơi hình thành, rèn luyện và củng cố phẩm chất chính trị của học viên. Kết quả khảo sát cho thấy, các nhà trường quân đội duy trì thường xuyên các hoạt động xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự như thực hành dân chủ ở cơ sở, phát huy tinh thần đoàn kết, tăng cường mối quan hệ giữa cán bộ, giảng viên với học viên, duy trì kỷ luật quân đội và xây dựng cảnh quan chính quy, xanh, sạch, đẹp. Khoảng 60% số người khảo sát đánh giá mức độ “rất tốt”, và 32% đánh giá “tốt” đối với hoạt động thực hành dân chủ, tinh thần đoàn kết trong đơn vị. Đặc biệt, có 69,2% cán bộ, giảng viên và 58,7% học viên đánh giá việc xây dựng mối quan hệ gần gũi, thân thiện giữa cán bộ, giảng viên và học viên ở mức “rất tốt”, phản ánh môi trường giáo dục dân chủ, đoàn kết và cởi mở. Các yếu tố như bầu không khí học tập tích cực, cảnh quan môi trường và kỷ luật nghiêm minh cũng được 57,1-63,1% người khảo sát đánh giá “rất tốt”, 32-38% đánh giá “tốt”.

Về mức độ tác động, đa số cán bộ, giảng viên và học viên nhận định môi trường văn hóa chính trị quân sự có ảnh hưởng tích cực đến quá trình hình thành phẩm chất chính trị. Trong đó, phát huy gương mẫu của cán bộ, giảng viên (58,2% cán bộ, giảng viên và 64,3% học viên đánh giá “rất nhiều”), duy trì

kỷ luật nghiêm minh (62,8% và 61,6%), xây dựng bầu không khí học tập, rèn luyện tích cực (54,5% và 56,4%) là những yếu tố có tác động mạnh nhất [Bảng 3.3]. Mức độ hiệu quả chung được đánh giá cao: 60% cán bộ, giảng viên và 54,8% học viên cho rằng môi trường văn hóa chính trị quân sự “rất hiệu quả”, khoảng 38-40% đánh giá “hiệu quả”, không có ý kiến “không hiệu quả”.

Tuy nhiên, khảo sát cũng cho thấy một số hạn chế: vẫn còn 0,3-2,7% ý kiến đánh giá “chưa tốt” và 1,1-7,0% đánh giá “bình thường” trong việc duy trì các hoạt động văn hóa, kỷ luật. Báo cáo của Bộ Tổng Tham mưu (2024) và các nhà trường quân đội cho thấy còn tình trạng lễ tiết, tác phong, vệ sinh doanh trại chưa nghiêm, vi phạm kỷ luật vẫn xảy ra [56; 94; 99]. Nguyên nhân chủ yếu xuất phát từ áp lực nhiệm vụ, điều kiện cơ sở vật chất hạn chế, phương thức tổ chức còn hình thức, sự thiếu gắn kết giữa hoạt động văn hóa chính trị quân sự với giáo dục phẩm chất chính trị, cũng như nhận thức chưa sâu của một bộ phận cán bộ, giảng viên và học viên.

Qua nghiên cứu cho thấy các nhà trường quân đội đã thực hiện tương đối tốt ba vai trò giáo dục lý luận chính trị, tổ chức các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị và xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự. Tuy nhiên, mức độ đóng góp của từng vai trò có sự khác biệt giữa các trường.

Tại Trường Sĩ quan Chính trị, 86,2% cán bộ, giảng viên đánh giá vai trò giáo dục lý luận chính trị ở mức “rất nhiều” cao nhất trong ba trường, phản ánh đặc thù đào tạo cán bộ chính trị với chương trình chuyên sâu về lý luận. Trong khi đó, tại Trường Sĩ quan Lục quân 1 và Học viện Hậu cần, tỷ lệ cán bộ, giảng viên đánh giá cao vai trò bồi dưỡng - rèn luyện và xây dựng môi trường văn hóa đều vượt 90%, phù hợp với đặc trưng đào tạo chỉ huy - tham mưu, thiên về thực hành và rèn luyện kỷ luật.

Phân tích tương quan Spearman cho thấy giữa các vai trò của nhà trường quân đội và phẩm chất chính trị của học viên có mối tương quan cùng chiều, mạnh và có ý nghĩa thống kê ($R > 0,6$; $\text{Sig.} < 0,05$).

Nhìn chung, các nhà trường quân đội đã phát huy hiệu quả ba vai trò của mình, đặc biệt là vai trò giáo dục lý luận chính trị, góp phần hình thành và củng cố phẩm chất chính trị vững vàng cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Tuy nhiên, cần tiếp tục điều chỉnh trọng tâm phù hợp với chức năng từng nhà trường, đồng thời tăng cường tính thực tiễn, tính chiến đấu và khả năng gắn kết lý luận với hành động trong giáo dục chính trị. Kết quả khảo sát cho thấy, đa số ý kiến đánh giá phẩm chất chính trị của học viên đạt mức “tốt” và “rất tốt”, đáp ứng tiêu chuẩn PCCT trong mục tiêu đào tạo và tiêu chuẩn người sĩ quan Quân đội nhân dân Việt Nam, tạo nền tảng để học viên vững vàng chuyển sang vị thế sĩ quan, người lãnh đạo, chỉ huy, tiếp tục đóng góp vào sự nghiệp xây dựng Quân đội và bảo vệ Tổ quốc.

Chương 4

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA NHÀ TRƯỞNG QUÂN ĐỘI TRONG QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH PHẨM CHẤT CHÍNH TRỊ CỦA HỌC VIÊN ĐÀO TẠO SĨ QUAN QUÂN ĐỘI

4.1. Các yếu tố ảnh hưởng đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội bị ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố: đường lối, quan điểm của Đảng, chính sách của Nhà nước và Quân đội về quốc phòng, an ninh; chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên; mục tiêu, chương trình, nội dung, phương pháp giáo dục; môi trường trường giáo dục; mạng xã hội, sự chống phá của các thế lực thù địch, mặt trái kinh tế thị trường; nhận thức, thái độ, động cơ, ý chí của học viên. Các yếu tố này ảnh hưởng trực tiếp tới việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Việc tìm hiểu mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đối với việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội là cơ sở để xác định các giải pháp phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội hiện nay.

4.1.1. Ảnh hưởng của đường lối, chính sách Đảng, Nhà nước và Quân đội về quốc phòng, an ninh đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội

Đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước và Quân đội về quốc phòng - an ninh có ảnh hưởng nền tảng và quyết định đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội, đặc biệt trong giáo dục, bồi dưỡng và hình thành phẩm chất chính trị cho học viên. Đây là cơ sở lý luận, pháp lý định hướng mục tiêu, nội dung, chương trình đào tạo và xây dựng môi trường giáo dục chính quy, kỷ luật, góp phần hình thành bản lĩnh chính trị, đạo đức, tác phong và ý thức trách nhiệm cho học viên. Trong bối cảnh hiện nay, khi các thế lực thù địch đẩy mạnh “diễn biến hòa bình”, “phi chính trị hóa quân đội”, việc quán triệt và vận dụng đường lối của Đảng trở thành lá chắn tư tưởng, giúp học viên nhận diện, phản bác các quan điểm sai trái, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng.

Kết quả khảo sát cho thấy 100% cán bộ, giảng viên và học viên đều khẳng định yếu tố này có ảnh hưởng, trong đó 93,2% cán bộ, giảng viên và 93,3% học viên đánh giá ở mức độ ảnh hưởng lớn. Kết quả kiểm định Kruskal-Wallis H cho thấy giá trị Sig. = 0,000 (<0,001) ở tất cả các vai trò và hai nhóm đối tượng, chứng tỏ có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê giữa mức độ ảnh hưởng “lớn” và “bình thường”. Điều này khẳng định các nhà trường quân đội đã quán

triệt sâu sắc đường lối của Đảng và chủ động cụ thể hóa vào quá trình giáo dục - đào tạo.

Phân tích tương quan cũng cho thấy mối quan hệ cùng chiều, chặt chẽ và có ý nghĩa thống kê cao ($\text{Sig} = 0,000$) giữa yếu tố đường lối, chính sách quốc phòng - an ninh và việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Ở nhóm cán bộ, giảng viên, mối tương quan mạnh nhất là với vai trò giáo dục lý luận chính trị ($R = 0,552$); ở nhóm học viên, mối tương quan mạnh nhất là với vai trò tổ chức các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị ($R = 0,597$).

Như vậy, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước và Quân đội về quốc phòng - an ninh tác động sâu sắc, toàn diện và tích cực đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội, bảo đảm cho quá trình giáo dục - đào tạo luôn giữ vững định hướng chính trị, góp phần hình thành đội ngũ sĩ quan có bản lĩnh chính trị kiên định, trung thành tuyệt đối với Đảng, Tổ quốc và Nhân dân.

4.1.2. Ảnh hưởng của chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên giữ vai trò then chốt, quyết định trực tiếp đến hiệu quả giáo dục - đào tạo và việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Trong nhà trường quân đội, cán bộ, giảng viên không chỉ là người truyền thụ tri thức mà còn là chủ thể giáo dục chính trị, tư tưởng, tấm gương mẫu mực về bản lĩnh chính trị, đạo đức cách mạng và tác phong quân nhân. Sự gương mẫu của họ có tác động lan tỏa, giúp học viên định hình phẩm chất, củng cố niềm tin và ý chí phấn đấu. Ngoài ra, cán bộ, giảng viên còn là lực lượng nòng cốt duy trì môi trường văn hóa - chính trị quân sự, xây dựng chuẩn mực văn hóa và “bức tường thành” tư tưởng vững chắc chống lại các biểu hiện tiêu cực, phi văn hóa.

Kết quả khảo sát cho thấy 100% cán bộ, giảng viên và học viên khẳng định yếu tố này có ảnh hưởng đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội, trong đó trên 96% đánh giá ở mức “ảnh hưởng lớn”. Kiểm định Kruskal-Wallis H cho thấy giá trị $\text{Sig} = 0,000$ ($<0,05$) ở tất cả các vai trò và hai nhóm đối tượng, chứng tỏ sự khác biệt có ý nghĩa thống kê giữa nhóm đánh giá “ảnh hưởng lớn” và “bình thường”. Giá trị trung bình hạng ở nhóm “ảnh hưởng lớn” đều cao hơn, khẳng định tầm quan trọng nổi bật của chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên đối với việc thực hiện các vai trò giáo dục, bồi dưỡng - rèn luyện và xây dựng môi trường văn hóa chính trị.

Phân tích tương quan cho thấy mối quan hệ cùng chiều và có ý nghĩa thống kê cao ($\text{Sig} = 0,000$) giữa chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên và việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Ở nhóm cán bộ, giảng viên, hệ số

tương quan cao nhất với vai trò môi trường văn hóa ($R = 0,424$); còn ở nhóm học viên, cao nhất với vai trò BDRL ($R = 0,512$). Các hệ số R ($0,36-0,51$) phản ánh mức độ tương quan trung bình, cho thấy chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên có tác động tích cực và trực tiếp, song song với ảnh hưởng của các yếu tố khác như môi trường đào tạo, cơ chế quản lý hay động cơ học tập của học viên.

4.1.3. Ảnh hưởng của mục tiêu, chương trình, nội dung, phương pháp giáo dục đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Mục tiêu, chương trình, nội dung và phương pháp giáo dục là những yếu tố cốt lõi, mang tính hệ thống, quyết định trực tiếp đến hiệu quả thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội trong giáo dục và hình thành phẩm chất chính trị cho học viên. Kết quả khảo sát cho thấy 100% số người được hỏi khẳng định yếu tố này có ảnh hưởng đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội, trong đó khoảng 97% đánh giá mức “ảnh hưởng lớn”. Kiểm định Kruskal-Wallis H cho thấy giá trị $Sig = 0,000$ ($<0,05$) ở tất cả các vai trò, chứng tỏ có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê giữa các nhóm đánh giá và khẳng định mức độ ảnh hưởng cao của các yếu tố mục tiêu, nội dung, chương trình, phương pháp đến kết quả thực hiện vai trò của nhà trường quân đội.

Phân tích tương quan tiếp tục khẳng định mối quan hệ cùng chiều và có ý nghĩa thống kê cao ($Sig = 0,000$) giữa các yếu tố này và việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Ở nhóm cán bộ, giảng viên, hệ số tương quan cao nhất là với vai trò xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự ($R = 0,398$); còn ở nhóm học viên, cao nhất là với vai trò bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị ($R = 0,466$). Các hệ số R ($0,37-0,47$) cho thấy mối tương quan trung bình, phản ánh tác động tích cực nhưng chưa tuyệt đối của các yếu tố này, đồng thời gợi mở yêu cầu tiếp tục đổi mới đồng bộ mục tiêu, nội dung, chương trình và phương pháp giáo dục theo tinh thần Nghị quyết 29-NQ/TW và Nghị quyết 1657-NQ/QUTWW ngày 20/12/2022 của Quân ủy Trung ương.

Những phân tích trên cho thấy, mục tiêu, chương trình, nội dung và phương pháp giáo dục có ảnh hưởng mạnh và toàn diện đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội, góp phần quan trọng trong việc hình thành và phát triển phẩm chất chính trị cho đội ngũ sĩ quan tương lai.

4.1.4. Ảnh hưởng của môi trường giáo dục trong nhà trường quân đội đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Môi trường giáo dục trong nhà trường quân đội có tác động sâu sắc và toàn diện đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội, đặc biệt trong giáo dục và rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên. Kết quả khảo sát cho

thấy trên 93% cán bộ, giảng viên và học viên đánh giá môi trường giáo dục có ảnh hưởng lớn đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Kết quả kiểm định Kruskal-Wallis H (Sig = 0,000) khẳng định có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê, chứng minh môi trường giáo dục có ảnh hưởng mạnh mẽ tới hiệu quả thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Đáng chú ý, học viên có mức đánh giá cao hơn cán bộ, giảng viên, phản ánh cảm nhận trực tiếp và rõ nét hơn về tác động của môi trường học tập, sinh hoạt và rèn luyện trong quân ngũ.

Phân tích tương quan cho thấy tồn tại mối quan hệ cùng chiều và có ý nghĩa thống kê cao (Sig = 0,000) giữa môi trường giáo dục và việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội ở cả hai nhóm khảo sát. Ở nhóm cán bộ, giảng viên, hệ số tương quan cao nhất là với vai trò bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị ($R = 0,556$), tiếp đến là giáo dục lý luận chính trị ($R = 0,519$). Ở nhóm học viên, kết quả tương tự với hệ số tương quan lần lượt là 0,606; 0,555; và 0,363, cho thấy môi trường giáo dục có ảnh hưởng mạnh nhất đến công tác bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị, sau đó là giáo dục lý luận chính trị và xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự.

Như vậy, môi trường giáo dục là yếu tố nền tảng, điều kiện quyết định để nhà trường quân đội phát huy hiệu quả các vai trò của mình trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên. Vì vậy, cần tiếp tục xây dựng môi trường giáo dục lành mạnh, chính quy, kỷ luật, dân chủ, bảo đảm “xây dựng môi trường giáo dục lành mạnh, khắc phục bệnh thành tích, ngăn ngừa tiêu cực trong giáo dục - đào tạo” theo tinh thần Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng.

4.1.5. Ảnh hưởng của mạng xã hội, sự chống phá của các thế lực thù địch và mặt trái kinh tế thị trường đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Mạng xã hội, sự chống phá của các thế lực thù địch và mặt trái của kinh tế thị trường là những yếu tố ngoại sinh tiêu cực, gây tác động đa chiều đến quá trình thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội trong hình thành phẩm chất chính trị cho học viên. Các yếu tố này tạo ra “môi trường thông tin nhiễu loạn”, làm suy giảm hiệu quả giáo dục lý luận chính trị (đồng thời lan truyền các giá trị lệch chuẩn như chủ nghĩa cá nhân, thực dụng, hưởng thụ vốn trái ngược với phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”. Mặt trái của kinh tế thị trường còn tác động đến ý thức tổ chức, kỷ luật và tinh thần đồng đội, gây khó khăn cho nhà trường quân đội trong tổ chức hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị.

Kết quả khảo sát cho thấy khoảng 90% cán bộ, giảng viên và học viên đánh giá các yếu tố này “ảnh hưởng lớn” đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội. Kết quả kiểm định Kruskal-Wallis H (Sig = 0,000) khẳng định

có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê, chứng minh mức độ ảnh hưởng đáng kể của các yếu tố này, đặc biệt là đối với vai trò giáo dục lý luận chính trị và bồi dưỡng, rèn luyện, trong khi ảnh hưởng tới xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự ở mức thấp hơn.

Phân tích tương quan Pearson tiếp tục xác nhận mối quan hệ cùng chiều, có ý nghĩa thống kê cao ($\text{Sig} = 0,000$, độ tin cậy 99%), với hệ số tương quan R dao động từ 0,38 đến 0,60, thể hiện mối liên hệ từ trung bình đến mạnh giữa các yếu tố ngoại sinh và hiệu quả thực hiện vai trò của nhà trường quân đội. Cụ thể, ở nhóm cán bộ, giảng viên, mức tương quan cao nhất là với vai trò bồi dưỡng, rèn luyện ($R = 0,540$) và giáo dục lý luận chính trị ($R = 0,521$); ở nhóm học viên, các giá trị tương ứng là 0,604 và 0,525, cho thấy học viên chịu tác động mạnh mẽ hơn. Kết quả này khẳng định: các yếu tố bên ngoài đang tạo ra thách thức lớn đối với nhà trường quân đội, đòi hỏi phải tăng cường giáo dục lý luận chính trị, củng cố bản lĩnh tư tưởng, nâng cao sức “đề kháng” chính trị - tư tưởng cho học viên, đồng thời xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự lành mạnh để chủ động ngăn ngừa, hóa giải tác động tiêu cực từ bên ngoài.

4.1.6. Ảnh hưởng của nhận thức, thái độ, ý chí, nghị lực và động cơ phấn đấu của học viên đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

Nhận thức, thái độ, ý chí, nghị lực và động cơ phấn đấu của học viên là những yếu tố chủ quan mang tính quyết định, tạo nên “sức mạnh nội sinh” ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội trong giáo dục và rèn luyện phẩm chất chính trị.

Kết quả khảo sát cho thấy trên 90% cán bộ, giảng viên và học viên đánh giá yếu tố này có “ảnh hưởng lớn” đến việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Kết quả kiểm định Kruskal-Wallis H cho thấy tất cả giá trị $\text{Sig} = 0,000$ ($<0,05$), khẳng định có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê giữa nhóm đánh giá “ảnh hưởng lớn” và “ảnh hưởng bình thường”, trong đó hạng trung bình của nhóm “ảnh hưởng lớn” vượt trội. Kết quả phân tích tương quan cho thấy tất cả các giá trị $\text{Sig} = 0$, hệ số R dương dao động từ 0,361 đến 0,577, thể hiện mối tương quan cùng chiều ở mức trung bình và mạnh giữa yếu tố này và việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội, trong đó tương quan mạnh nhất là với vai trò giáo dục lý luận chính trị và bồi dưỡng, rèn luyện ($R > 0,5$). Điều này khẳng định yếu tố nội tại của học viên là nhân tố quyết định trực tiếp đến hiệu quả giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị và là điều kiện bảo đảm để nhà trường quân đội thực hiện tốt chức năng, vai trò của mình trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Điều này

chúng tỏ nhận thức, thái độ, ý chí, nghị lực và động cơ phấn đấu của học viên có tác động sâu sắc và trực tiếp tới hiệu quả thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội, đặc biệt trong GDLLCT và BDRL phẩm chất chính trị. Kết quả cũng khẳng định: để phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị, cần khơi dậy và phát huy tính tự giác, chủ động, tích cực của học viên, biến họ từ người thụ hưởng thành chủ thể tích cực của quá trình giáo dục chính trị, tư tưởng.

Tổng thể, mô hình hồi quy chỉ ra rằng chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên và động cơ, ý chí phấn đấu của học viên là hai nhân tố có ảnh hưởng mạnh nhất và ổn định nhất đối với việc thực hiện các vai trò của nhà trường quân đội. Hai yếu tố này vừa thể hiện tính “chủ thể giáo dục” vừa phản ánh “chủ thể tiếp nhận và biến đổi” qua đó làm rõ cơ chế tương tác hai chiều trong quá trình giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị trong nhà trường quân đội hiện nay.

4.2. Một số giải pháp phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội

4.2.1. Tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo nâng cao nhận thức cho các chủ thể, các lực lượng về vai trò của nhà trường quân đội trong giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội hiện nay

Đây là giải pháp giữ vị trí then chốt và mang tính định hướng nền tảng cho các giải pháp khác. Trong bối cảnh nhiều biến động xã hội, nhận thức đúng đắn và thống nhất của các chủ thể có ý nghĩa quyết định đối với hiệu quả giáo dục chính trị, góp phần củng cố niềm tin, bản lĩnh và giữ vững trận địa tư tưởng trong nhà trường quân đội.

Để thực hiện tốt giải pháp này, đòi hỏi các nhà trường cần tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo thống nhất của cấp ủy, chỉ huy các cấp, coi đây là nhiệm vụ chính trị trọng tâm, thường xuyên được cụ thể hóa trong nghị quyết và kế hoạch công tác, bảo đảm tính định hướng, đồng bộ và hiệu quả. Đồng thời tăng cường kiểm tra, giám sát, sơ kết, tổng kết việc nâng cao nhận thức, nhằm phát hiện, điều chỉnh kịp thời các hạn chế, đồng thời rút kinh nghiệm, hoàn thiện phương thức lãnh đạo, quản lý phù hợp với thực tiễn giáo dục - đào tạo và yêu cầu nhiệm vụ quốc phòng, an ninh hiện nay.

4.2.2. Xây dựng đội ngũ giảng viên, cán bộ khung về số lượng và chất lượng, thực sự gương mẫu về phẩm chất chính trị.

Giải pháp này giữ vai trò trung tâm và quyết định trong nâng cao hiệu quả giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Bởi lẽ, đội ngũ cán bộ, giảng viên không chỉ là người truyền đạt tri thức, định

hướng tư tưởng mà còn là hình mẫu chuẩn mực chính trị, đạo đức, có sức lan tỏa mạnh mẽ đối với học viên.

Để hiện thức hóa giải pháp này, các nhà trường quân đội cần tập trung bảo đảm số lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên hợp lý và ổn định, phân bổ hài hòa nguồn giảng viên theo chuyên ngành, trình độ và bậc học, tránh tình trạng thiếu hụt hoặc quá tải, phù hợp với yêu cầu đổi mới giáo dục. Quan tâm nâng cao trình độ chuyên môn, kiến thức chính trị, năng lực sư phạm và kỹ năng quản lý... để chuẩn hóa đội ngũ giảng viên theo hướng “vừa hồng, vừa chuyên”. Thực hiện đánh giá chất lượng cán bộ, giảng viên nghiêm túc, khách quan, minh bạch, làm cơ sở phát hiện, bồi dưỡng và bố trí cán bộ phù hợp, đồng thời khuyến khích tinh thần tự rèn luyện, tự hoàn thiện, xây dựng môi trường giáo dục chính trị, đạo đức mẫu mực, kỷ cương và chuyên nghiệp trong nhà trường quân đội.

4.2.3. Hoàn thiện, cập nhật, bổ sung nội dung chương trình đào tạo

Hoàn thiện, cập nhật, bổ sung nội dung chương trình đào tạo” giữ vai trò trung tâm trong việc nâng cao chất lượng giáo dục và rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Một chương trình đào tạo khoa học, hệ thống và phù hợp thực tiễn không chỉ đảm bảo sự thống nhất trong mục tiêu, nội dung, phương pháp giáo dục chính trị, mà còn góp phần trực tiếp vào việc hình thành đội ngũ sĩ quan có bản lĩnh chính trị vững vàng, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ quốc phòng - an ninh trong tình hình mới.

Để triển khai hiệu quả giải pháp này, các nhà trường quân đội cần quan tâm bổ sung, cập nhật kịp thời các nội dung chính trị, tư tưởng mới theo đường lối, nghị quyết của Đảng, các vấn đề thời sự, chiến lược bảo vệ Tổ quốc, chủ quyền quốc gia, đấu tranh chống “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”, góp phần củng cố niềm tin, lý tưởng và lập trường chính trị cho học viên. Rà soát, hoàn thiện chương trình các môn học khoa học xã hội và nhân văn, khoa học quân sự và khoa học cơ bản, bảo đảm tính khoa học, tính chiến đấu và gắn lý thuyết với thực tiễn. tăng cường tích hợp giữa chuyên môn quân sự và giáo dục chính trị, tạo sự gắn kết giữa tri thức chuyên môn và lý tưởng cách mạng, giúp học viên hình thành phẩm chất chính trị thông qua hoạt động học tập, rèn luyện và trải nghiệm thực tiễn, qua đó nâng cao hiệu quả toàn diện của quá trình xã hội hóa chính trị trong nhà trường quân đội.

4.2.4. Đổi mới phương pháp dạy học và nâng cao chất lượng dạy học

Đây là giải pháp cốt lõi nhằm phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Bởi lẽ, trong bối cảnh giáo dục hiện nay chuyển từ tiếp cận nội dung sang tiếp cận năng lực, việc đổi mới phương pháp giảng dạy là yêu cầu tất yếu,

giúp chuyển mạnh từ lối dạy truyền thụ thụ động sang hướng lấy người học làm trung tâm, kết hợp giữa lý luận và thực tiễn, giữa tri thức chính trị, tư tưởng với rèn luyện bản lĩnh, phẩm chất và kỹ năng thực hành.

Để thực hiện được nội dung này, đòi hỏi các nhà trường quân đội phải thường đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của học viên nhằm phát triển năng lực tư duy phản biện, kỹ năng vận dụng lý luận vào thực tiễn và bản lĩnh chính trị. Thường xuyên nâng cao năng lực chuyên môn, sư phạm và bản lĩnh chính trị của đội ngũ giảng viên. Đồng thời cần tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và học liệu số trong giảng dạy, góp phần tạo ra môi trường học tập linh hoạt, sinh động và hiệu quả.

4.2.5. Xây dựng nhà trường mẫu mực, đoàn kết, dân chủ, kỷ cương

Xây dựng nhà trường quân đội mẫu mực, đoàn kết, dân chủ, kỷ cương có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong việc phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội. Đây là không gian văn hóa chính trị quân sự đặc thù, góp phần định hình hệ giá trị và hành vi chính trị chuẩn mực trong đội ngũ học viên.

Chính vì vậy, các nhà trường quân đội cần quan tâm xây dựng môi trường mẫu mực toàn diện, cả về cơ sở vật chất lẫn tư tưởng, đạo đức và văn hóa, tạo không gian giáo dục chuẩn mực, giúp học viên tiếp thu và nội tâm hóa các giá trị cách mạng, hình thành bản lĩnh chính trị vững vàng. Thúc đẩy đoàn kết, đồng thuận trong nội bộ nhà trường, thông qua việc tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, phát huy dân chủ, xây dựng cơ chế phản hồi minh bạch, gắn kết lợi ích cá nhân với tập thể và tổ chức các hoạt động tập thể gắn bó. Xây dựng môi trường dân chủ, kỷ cương, kỷ luật nghiêm minh, đảm bảo sự công khai, minh bạch trong quản lý, phát huy vai trò lãnh đạo của cấp ủy, chỉ huy, tổ chức quần chúng, đồng thời duy trì kỷ luật, lễ tiết, tác phong chuẩn mực.

4.2.6. Nâng cao ý thức tự giác trong học tập, rèn luyện của học viên

Đây là giải pháp giữ vai trò then chốt, mang tính quyết định đến hiệu quả giáo dục và rèn luyện phẩm chất chính trị trong nhà trường quân đội. Bởi lẽ môi trường, chương trình hay phương pháp giảng dạy chỉ là điều kiện cần; chính sự tự giác, chủ động và ý chí phấn đấu của học viên mới là yếu tố quyết định đến kết quả hình thành phẩm chất chính trị.

Để nâng cao ý thức tự giác trong học tập và rèn luyện của học viên, các nhà trường quân đội cần xây dựng ý thức trách nhiệm và động cơ học tập đúng đắn, giúp học viên nhận thức rõ sứ mệnh, trách nhiệm của bản thân đối với quân đội và Tổ quốc, từ đó hình thành động lực nội sinh để học tập, rèn luyện nghiêm túc, kiên định lập trường chính trị. Khuyến khích tính chủ động và sáng tạo trong học tập, giúp học viên không chỉ tiếp thu thụ động mà biết tư duy

phản biện, vận dụng tri thức chính trị, quân sự vào thực tiễn, góp phần phát triển tư duy chiến lược và khả năng thích ứng trong điều kiện hiện đại. Xây dựng môi trường học tập, rèn luyện nghiêm túc, lành mạnh, kết hợp giữa quản lý chặt chẽ và khuyến khích tích cực, nhằm duy trì kỷ luật, tinh thần trách nhiệm và phát triển toàn diện cả trí tuệ, đạo đức, bản lĩnh chính trị.

KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ

1. Kết luận

Luận án đã vận dụng tổng hợp các lý thuyết xã hội học giáo dục, gồm lý thuyết xã hội hóa, lý thuyết vai trò - vị thế xã hội và lý thuyết chức năng, để phân tích, luận giải một cách hệ thống vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội.

Thứ nhất, luận án làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn của vấn đề, xác định và hoàn thiện khái niệm vai trò của nhà trường quân đội trong hình thành phẩm chất chính trị của học viên, đồng thời chỉ ra ba vai trò cơ bản của nhà trường quân đội: giáo dục lý luận chính trị, tổ chức các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị, và xây dựng môi trường văn hóa chính trị quân sự.

Thứ hai, kết quả khảo sát và phân tích thực nghiệm cho thấy các nhà trường quân đội đã thực hiện tương đối tốt các vai trò của mình, trong đó vai trò giáo dục lý luận chính trị thể hiện rõ nhất. nhà trường quân đội là nhân tố quyết định trong việc hình thành bản lĩnh chính trị, lòng trung thành, tinh thần kỷ luật và ý thức trách nhiệm của học viên trong bối cảnh mới, dù vẫn còn tồn tại một số hạn chế về nội dung, hình thức giáo dục, chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên và tính tự giác của học viên.

Thứ ba, nghiên cứu xác định nhiều yếu tố ảnh hưởng đến việc thực hiện vai trò của nhà trường quân đội, gồm yếu tố khách quan và chủ quan, trong đó yếu tố chủ quan (thuộc về nhà trường quân đội và học viên) có tác động trực tiếp, mạnh mẽ nhất. Vì vậy, cần thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp có sự phối hợp của các lực lượng trong và ngoài nhà trường quân đội.

Thứ tư, các giả thuyết nghiên cứu đều được kiểm chứng. nhà trường quân đội đã phát huy tốt vai trò của mình trong giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị; mức độ ảnh hưởng của các yếu tố không đồng đều, trong đó yếu tố thuộc nhà trường quân đội có ảnh hưởng lớn nhất; và để phát huy vai trò đó, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp về nâng cao nhận thức, đội ngũ cán bộ, giảng viên, nội dung chương trình, phương pháp và môi trường giáo dục.

Thứ năm, kết quả nghiên cứu khẳng định tính phù hợp của các lý thuyết được vận dụng. Theo lý thuyết vai trò - vị thế, nhà trường quân đội Đ với vị thế

là một thiết chế giáo dục quân sự đã thể hiện đúng chức năng của mình trong giáo dục và quản lý học viên. Theo lý thuyết xã hội hóa, nhà trường quân đội là môi trường xã hội hóa đặc thù, giúp học viên chuyển hóa tri thức, giá trị chính trị thành phẩm chất chính trị vững vàng của người sĩ quan.

Tuy nhiên, luận án cũng nhận thấy những giới hạn như phạm vi khảo sát còn hẹp, lý thuyết chưa phân tích sâu cơ chế tương tác, và phương pháp nghiên cứu mới dừng ở dạng cắt ngang. Do đó, các nghiên cứu tiếp theo cần mở rộng phạm vi, kết hợp đa lý thuyết và phương pháp tiếp cận hiện đại hơn để tiếp tục làm rõ và phát triển vấn đề.

2. Khuyến nghị

Đối với các nhà trường quân đội nói chung:

Cần đẩy mạnh giáo dục lý luận chính trị theo hướng gắn lý luận với thực tiễn công tác, huấn luyện và chiến đấu; đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy theo hướng tích hợp, thực tiễn và lấy người học làm trung tâm để phát huy năng lực tư duy phản biện, sáng tạo của học viên.

Nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, giảng viên thông qua tuyển chọn, đánh giá toàn diện về chuyên môn, phẩm chất, năng lực sư phạm và đạo đức, khuyến khích ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy.

Xây dựng môi trường văn hóa chính trị, quân sự lành mạnh, duy trì kỷ luật nghiêm minh, tổ chức đa dạng hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể thao nhằm củng cố đoàn kết, bồi dưỡng bản lĩnh và nhân cách chính trị cho học viên.

Đối với từng loại hình nhà trường:

Với trường sĩ quan chính trị: cần tăng cường các hình thức xã hội hóa chính trị qua các diễn đàn, câu lạc bộ, mô hình môi trường văn hóa chính trị mẫu mực; chú trọng nâng cao năng lực phản biện, đấu tranh tư tưởng và kỹ năng chính trị thực hành cho HV trong bối cảnh mới.

Với các trường sĩ quan chỉ huy, tham mưu: cần tích hợp giáo dục lý luận chính trị với huấn luyện quân sự, diễn tập chỉ huy; đổi mới phương pháp giáo dục theo hướng tình huống, nhiệm vụ và phản biện; đồng thời xây dựng môi trường văn hóa chính trị gắn với rèn luyện bản lĩnh chỉ huy và kỷ luật quân đội.

Với các trường sĩ quan bảo đảm: cần gắn giáo dục lý luận chính trị với đặc thù chuyên môn, phát huy vai trò của môi trường văn hóa chính trị trong hình thành PCCT, ý thức kỷ luật, tinh thần trách nhiệm; tăng cường phối hợp giữa cán bộ chính trị, giảng viên và cán bộ quản lý HV để bảo đảm thống nhất trong mục tiêu, nội dung và phương pháp giáo dục.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ

LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Nguyễn Trọng Tuân (2025), “Vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan” (Khảo sát tại một số nhà trường quân đội), *Tạp chí Xã hội học*, Số 1 (169), tháng ba, 2025, tr.118-127
2. Nguyễn Trọng Tuân (2025), “Phát huy vai trò của các học viện, trường sĩ quan quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan cấp phân đội hiện nay”, *Tạp chí Giáo dục lý luận chính trị quân sự*, Số 5 (219), tr.49-52.
3. Nguyễn Trọng Tuân (2025), “Phát huy vai trò của nhà trường quân đội trong quá trình hình thành phẩm chất chính trị của học viên đào tạo sĩ quan quân đội hiện nay”, *Tạp chí Chủ nghĩa xã hội Lý luận và thực tiễn*, Số 35 (04-2025), tr.52-57.
4. Nguyễn Trọng Tuân (2024), “Vai trò của thiết chế quân sự trong rèn luyện phẩm chất, năng lực cho học viên đào tạo cán bộ chính trị cấp phân đội ở Trường Sĩ quan Chính trị”, *Tạp chí Giáo dục lý luận chính trị Quân sự*, Số 5 (207), tr.57-60.
5. Nguyễn Trọng Tuân (2024) “ Tư tưởng Hồ Chí Minh về phẩm chất chính trị của đội ngũ cán bộ quân đội và vận dụng trong rèn luyện phẩm chất chính trị cho học viên đào tạo sĩ quan quân đội hiện nay”, *Tạp chí Lý luận chính trị*, Số đặc biệt Quý IV - 2024, tr.84-89.